

11.04.2025

*“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference*

*«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция*

UOT 75

DOI: 10.25045/ASUCAAI.2025.49

YAPAY ZEKA DESTEKLİ DADAİZM: DİJİTAL DÜNYADA RASTLANTISALLIK VE ESTETİK İFADENİN YANSIMALARI

Prof. Dr. Mustafa Cevat ATALAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Sanat ve Tasarım Fakültesi

mcevata@gmail.com

Başöğretmen Seda ATALAY

Ahmet Yesevi Ortaokulu

artsatalay@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, Yapay Zekanın (AI) yaratıcı süreçlerdeki rolünü sorgulamak, aynı zamanda Dadaist sanat anlayışının günümüz dijital ortamında nasıl yeniden üretilebileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Dadaizm, 20. yüzyılda kâğıt parçalarından rastgele çekilen kelimelerle şiir üretirken, günümüzde bu rastlantısallık AI araçlarıyla dijital bir üretime dönüştürülüp tartışılabilir.

Bu kapsamda, Üretken AI uygulamalarından Adobe Firefly, Leonardo.Ai, ImageFX (Google Labs) kullanılarak, Dadaizm ve Tristan Tzara'nın rastlantısallığa dayalı şiir anlayışından ilham alan deneysel bir sanat araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma; Dadaizmin sanat dünyasındaki etkilerinden ve rastgelelik ilkesine dayalı şiir üretiminden yola çıkarak, rastgele (random) yöntemle belirlenen kelimeleri yapay zekâ aracılığıyla görselleştirmeyi ve böylece rastlantısallığı dijital araçlarla yeniden yorumlamayı hedeflemektedir

Dadaizm, sanat ve edebiyat dünyasında köklü değişimler yaratmış, özellikle rastgelelik ve anlamsal kopukluk gibi yöntemleri benimseyerek yeni ifade biçimleri geliştirmiştir. Tristan Tzara'nın *Dadacı şiir reçetesi*, sanatın rastlantısallık yoluyla yeniden üretilebileceğini savunan radikal bir stratejidir. Bu eleştirel yöntemle, geleneksel anlam inşasına meydan okuyarak, dilin rastgelelikle yeniden düzenlenmesini bir yaratım biçimi olarak sunar. Bu yöntem, sanatın bireysel dâhilikten bağımsızlaşmasını, anlamın otoritesini sarsmayı ve burjuva estetik anlayışını eleştirmeyi amaçlar.

Bu doğrultuda, çalışma kapsamındaki uygulamada ilk olarak “Random Word Generator” kaynağı kullanılarak rastgele on beş adet isim, sıfat ve fiil belirlenmiştir. Ardından oluşturulan bu cümle, yapay zeka temelli sistemler olan Adobe Firefly, ImageFX (Google Labs) ve Leonardo.Ai uygulamalarına girilerek görseller üretilmiştir. Sanat alanından uzman izleyicilere sunulan görseller ile estetik algı değerlendirilmiş ve bu üretimlerin sanatsal anlamda taşıdığı değer üzerine bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak, Dadacı rastlantısallığını AI ile birleştirme çabası, sanatın otoritesini sorgulayan Dadacı ruhun ve modern teknolojinin öngörülemezliğiyle birleştiğinde, kaynağı İnsan biçimci (Antropomorfik) estetiği temel alan yeni bir 'estetik ifade biçimleri' yaratma potansiyeli taşımaktadır. Ancak, bu ifadenin ne ölçüde özgün olduğu tartışmalıdır; zira AI genellikle mevcut verilerden öğrenir ve onun (veya AI'nin) insan yaratıcılığının duygusal derinliğini ve sanatçı bağlamlarını tam olarak

11.04.2025

*“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference*

*«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция*

yansıtamadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, bu tür çalışmalar, sanatın sosyal ve kültürel bağlamını AI üzerinden yeniden düşünmemize olanak tanıyabilir.

Mustafa C. Atalay

Süni intellektlə dəstəklənən dadaizm:

Rəqəmsal Dünyada təsadüfiliyin və estetik ifadənin əks olunması

Xülasə

Bu araşdırmanın məqsədi süni intellektin (AI) yaradıcı proseslərdəki rolunu tədqiq etmək və həmçinin Dadaist sənət anlayışının bugünkü rəqəmsal mühitdə necə təkrarlana biləcəyini araşdırmaqdır. Dadaizm 20-ci əsrdə kağız parçalarından təsadüfi şəkildə çəkilmiş sözlərlə poeziya yaradırdısa, bu gün bu təsadüflük rəqəmsal istehsala çevrilə və AI alətləri ilə realizəsi müzakirə edilə bilər. Bu kontekstdə, Dadaizm və Tristan Tzaranın təsadüfiliyə əsaslanan poeziya anlayışından ilhamlanan eksperimental sənət araşdırması Generative AI tətbiqləri Adobe Firefly, Leonardo.Ai, ImageFX (Google Labs) istifadə edərək həyata keçirilib. Bu araşdırma Dadaizmin sənət dünyasına təsirindən və təsadüflük prinsipinə əsaslanan poeziya istehsalından istifadə edərək, süni intellekt vasitəsilə təsadüfi üsulla müəyyən edilən sözləri vizuallaşdırmaq və beləliklə, rəqəmsal alətlərlə təsadüfiliyi yenidən şərh etmək məqsədi daşıyır. Dadaizm incəsənət və ədəbiyyat aləmində köklü dəyişikliklər yaratmış, xüsusən də təsadüflük və semantik əlaqənin kəsilməsi kimi üsulları mənimsəməklə yeni ifadə formalarını inkişaf etdirmişdir. Tristan Tzaranın Dadaist poeziyaya verdiyi tərif sənətin təsadüfi yolla təkrar istehsal oluna biləcəyini iddia edən radikal bir strategiyadır. Bu tənqidi metodla o, ənənəvi məna konstruksiyasına meydan oxuyur və dilin təsadüfi yenidən düzülməsini yaradılış forması kimi təqdim edir. Bu üsul sənəti fərdi istedadından azad etmək, məna hakimiyyətini sarsıtmaq və estetika ilə bağlı burjuva anlayışını tənqid etmək məqsədi daşıyır. Bu kontekstdə ilk olaraq “Random Word Generator” resursundan istifadə etməklə on beş təsadüfi isim, sifət və fel müəyyən edilmişdir. Bu cümlə daha sonra süni intellektə əsaslanan sistemlərə Adobe Firefly, ImageFX (Google Labs) və Leonardo.Ai tətbiqlərinə daxil edilib və şəkillər istehsal edilib. Beləliklə, Dadaist təsadüfiliyi süni intellektlə birləşdirmək səyi, incəsənətin nüfuzunu və müasir texnologiyanın gözlənilməzliyini şübhə altına alan dadaist ruhla birləşərək Antropomorfik estetikaya əsaslanan yeni “estetik ifadə forması” yaratmaq potensialını daşıyır. Ancaq bu ifadənin nə dərəcədə orijinal olması mübahisəlidir; çünki AI tez-tez mövcud məlumatlardan öyrənir və müşahidə edilmişdir ki, o (və ya AI) insan yaradıcılığının və rəssam kontekstlərinin emosional dərinliyini tam əks etdirə bilməz. Bununla belə, bu cür tədqiqatlar süni intellekt vasitəsilə incəsənətin sosial və mədəni kontekstini yenidən nəzərdən keçirməyə imkan verə bilər.

Mustafa J. Atalay

AI-Supported Dadaism: Reflections of Randomness and Aesthetic Expression in The Digital World

Abstract

The aim of this study is to question the role of Artificial Intelligence (AI) in creative processes, while also examining how the Dadaist art concept can be reproduced in today's digital environment.

While Dadaism produced poetry in the 20th century using words randomly drawn from pieces of paper, today this randomness can be transformed into digital production via AI tools and discussed.

Within this scope, an experimental art research inspired by Dadaism and Tristan Tzara's understanding of poetry based on randomness was conducted using Generative AI applications Adobe Firefly, Leonardo.Ai, and ImageFX (Google Labs). Building on the impacts of Dadaism on the art world and its principle of random poetry generation, this study aims to visualize words determined by a random method using artificial intelligence, thereby reinterpreting randomness through digital tools.

Dadaism created fundamental changes in the art and literature world, developing new forms of expression, particularly by adopting methods such as randomness and semantic disconnection. Tristan Tzara's Dadaist poetry recipe is a radical strategy arguing that art can be reproduced through randomness. With this critical method, challenging traditional meaning construction, it presents the rearrangement of language through randomness as a form of creation. This method aims to detach art from individual genius, undermine the authority of meaning, and criticize the bourgeois aesthetic understanding.

Accordingly, in the application within the scope of the study, fifteen random nouns, adjectives, and verbs were first determined using the 'Random Word Generator' source. The resulting sentence was then input into the AI-based systems Adobe Firefly, ImageFX (Google Labs), and Leonardo.Ai applications to generate visuals. The generated visuals were presented to expert audiences from the field of art to evaluate aesthetic perception, and an analysis was performed on the artistic value these productions carry.

In conclusion, the effort to combine Dadaist randomness with AI, when merged with the Dadaist spirit that questions the authority of art and the unpredictability of modern technology, holds the potential to create new 'forms of aesthetic expression' rooted in an anthropomorphic aesthetic. However, the extent to which this expression is original is debatable, since AI generally learns from existing data, and it has been observed that AI cannot fully reflect the emotional depth of human creativity and the artist's contexts. Nevertheless, such studies can allow us to rethink the social and cultural context of art through AI.

Мустафа Дж. Аталай

Дадаизм, поддерживаемый ИИ:

размышления о случайности и эстетическое выражение в цифровом мире

Аннотация

Целью данного исследования является рассмотрение роли искусственного интеллекта (ИИ) в творческих процессах, а также изучение того, как концепция дадаистского искусства может быть воспроизведена в современной цифровой среде. Если в XX веке дадаизм создавал поэзию, используя слова, случайно взятые с листов бумаги, то сегодня эту случайность можно преобразовать в цифровое произведение с помощью инструментов искусственного интеллекта и обсудить.

В рамках этого направления было проведено экспериментальное художественное исследование, вдохновленное дадаизмом и пониманием поэзии Тристаном Тцарой,

основанной на случайности, с использованием приложений генеративного искусственного интеллекта Adobe Firefly, Leonardo.Ai и ImageFX (Google Labs). Опираясь на влияние дадаизма на мир искусства и его принцип случайной генерации поэзии, данное исследование направлено на визуализацию слов, определенных случайным методом с использованием искусственного интеллекта, тем самым переосмысливая случайность с помощью цифровых инструментов.

Дадаизм внес фундаментальные изменения в мир искусства и литературы, разработав новые формы выражения, в частности, за счет использования таких методов, как случайность и семантическая разобщенность. Определение дадаистской поэзии Тристана Тцары – это радикальная стратегия, утверждающая, что искусство можно воспроизводить посредством случайности. Используя этот критический метод, бросающий вызов традиционному построению смысла, он представляет перестройку языка посредством случайности как форму творения. Этот метод направлен на отделение искусства от индивидуального гения, подрыв авторитета смысла и критику буржуазного эстетического понимания.

Соответственно, в рамках исследования сначала были определены пятнадцать случайных существительных, прилагательных и глаголов с использованием источника «Генератор случайных слов». Полученное предложение затем вводилось в основанные на искусственном интеллекте системы Adobe Firefly, ImageFX (Google Labs) и приложения Leonardo.Ai для создания визуальных эффектов. Созданные визуальные материалы были представлены экспертной аудитории в области искусства для оценки эстетического восприятия, а также был проведен анализ художественной ценности, которую несут эти произведения.

В заключение следует отметить, что попытка объединить дадаистскую случайность с искусственным интеллектом, в сочетании с дадаистским духом, ставящим под сомнение авторитет искусства и непредсказуемость современных технологий, может создать новые «формы эстетического выражения», основанные на антропоморфной эстетике. Однако степень оригинальности этого выражения остается спорной, поскольку ИИ, как правило, обучается на основе существующих данных, и было замечено, что ИИ не может в полной мере отразить эмоциональную глубину человеческого творчества и контекст художника. Тем не менее, подобные исследования могут позволить нам переосмыслить социальный и культурный контекст искусства посредством ИИ.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka (AI), Dadaizm, Rastlantısallık, Estetik İfade.

Açar sözlər: Süni intellekt (Sİ), Dadaizm, təsadüfilik, estetik ifadə.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Dadaism, Randomness, Aesthetic Expression.

Ключевые слова: Искусственный интеллект (ИИ), дадаизм, случайность, эстетическое выражение.

Giriş

AI teknolojileri ile Dadaizmin geleneksel sanatlara muhalifliğini birleştirerek deneysel bir çalışma ortaya koymak, yeni bir sanatsal ifade biçimi olabilir mi? Dadaizm, sanat ve edebiyat akımıdır ve İsviçre'de savaşın bütün etkilerini üzerinde hisseden zor bir ortamda doğmuştur.

1918 tarihli “Dada Manifestosu”nu kaleme alan Tristan Tzara’ya göre, Dada, “Bir protestodur; yıkıcı bir eylemdir. Mantiğin yerle bir edilmesidir; işte Dada budur” [Antmen, 2013, s. 122-124]. Dadaistler, birçok sanat akımına yön vermekle beraber sanatın biçimci ve materyal yaklaşımını tartışmaya çalışmışlardır.

Elder’e göre [2015, s. 23]. Dadaist ve Sürrealistler, modernist akımın “materyalite ve saf form” anlayışından ayrılarak, eserlerinde medyanın malzemesiyle uyum sağlamaktan ziyade izleyicinin algısını sarsan “pneumatik” (ruhsal/zihinsel) etkilere odaklandılar

AI ve Sanat

Bugün karşılaştığımız yapay zekâ devrimi, tarih boyunca yaşanan tüm devrimlerden çok daha etkileyici olacaktır [Harari, 2025, s. 29].

AI, günümüzde yazının keşfi kadar büyük etkiler yaratabilecek bir teknolojik devrim olarak karşımıza çıkabilir. Ancak, yazının sürecinden farklı olarak, AI kendini biçimlendirme ve yaratma yeteneğine sahiptir. Sonuç olarak, süreçlerde nasıl etkili olacağı belirsizdir ve belki de bir oligarşik araç haline gelme olasılığı ile ilgili şüpheler barındırmaktadır. AI, sanat ve tasarım alanlarında büyük bir devrim yaratmış ve birçok mesleği tehdit eder hale gelmiştir. Bununla birlikte, sanatın yapılma yöntemi ve insan kaynaklı bir faaliyet olması sebebiyle, AI ve sanat ilişkisi üzerine büyük tartışmalar ortaya çıkmıştır.

AI tarafından üretilen eserler insan eserlerine benzese bile, sanatın insan gözlemi ve emeğinden kaynaklandığına dair derin inançlar nedeniyle, insanlar yapay zekânın bu tür yaratıcı üretimleri gerçekleştiremediğini iddia ederler [Cheng, 2022, s. 2].

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı, yapay zekanın (AI) yaratıcı süreçlerdeki rolünü sorgulamaktır. Bu kapsamda, Dadaist sanat akımının temel ilkelerinin (kaos, rastlantısallık) günümüz AI kullanılarak estetik bir algı oluşturabilecek şekilde üretilip üretilmeyeceğini ve izleyicilerde Dadaist eserlere benzer yeni estetik ifade biçimleri ortaya çıkarıp çıkarmayacağını incelemektir.

Kelimelerin Rastlantısal İşlenmesine Dair Bir Teori

Rastlantı, resim sanatında uzun zamandır bilinen bir tekniktir ve sanatçılar tarafından üretim süreçlerinde kullanılabilir. Sanatçıların üretim modellerinde rastlantısal teknikler veya düşünce biçimleri, yaratıcı işlevler olarak görülmekte ve estetik zenginlik ile güçlü bir ifade oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, sanatsal yaratıcılıkta, “rastlantı”, bir fenomen olarak tanımlanabilir.

“Rastlantı yabancılaştırıcı koşullandırmalardan kurtaran yaratıcı bir yöntem olarak ileri sürülür” [Dachy, 2014, s. 15]. Bu bağlamda, üretken yapay zekanın deterministik yapısı ile rastlantının bazı noktalarda birleşmesi, bizi farklı üretim metotlarını anlamaya teşvik edebilir. Bunun yanında, sanatta rastlantı unsurlarının tümü insan algısı ile yorumlandığından, izleyen tarafından algılanan bu durum, bir beğeni algısının estetik bir ifade olarak dile gelmesi anlamına gelir. Kelimeler, Tristan Tzara'nın yöntemindeki gibi rastlantısal olarak seçildiğinde dahi birtakım anlamlar sembolize eder ve bu anlamlar, insan anlam dünyasının parçalarıdır. Yapay zekaya verilen kelimeler ve yapay zekanın derin öğrenme ile bu kelimeleri uygulaması da yine insan anlam dünyasından faydalanmaktadır. Dolayısıyla kelimeler hem insan dünyasında hem de AI dünyasında kaynağını insan kültüründen alır.

AI'nin Kelime Bağlamını Anlaması

Kelimelerin anlaşılması, AI dünyasında son derece önemlidir. Kelimelere bağlı istemlerde, bir kelimenin semantik bağlamına odaklanılır. Bu bağlamda, kelimeleri derin öğrenme ile öğrenen AI, her gün kelimelerin cümle içerisindeki anlamlarını ve yanındaki kelime grupları ile bağlamalarını daha iyi anlamlandırma süreçleri gelişmektedir.

Makale kapsamında kullanılan uygulamalar, ilgili açıklamalarında kelimeleri daha iyi 'anlamak' için NLP (Doğal Dil İşleme) teknolojisini kullandıklarını ifade etmektedir.

NLP, makinelerin insan dilini anlamasını sağlayan AI alanına ait bir disiplindir. Metinleri anlamlandırma ve otomatik çeviri, yazım denetimi, konu sınıflandırması gibi görevleri yerine getiren sistemler geliştirmeyi amaçlar [Ali ve Shandilya, 2021, s. 135].

Yöntem

Bu çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerini bir arada kullanan karma bir yaklaşım belirlemiştir. Bilindiği gibi, estetik analizle birlikte estetik algının bireyler üzerindeki etkilerinin anlaşılması, AI üretimlerinin estetik yapısını daha iyi açıklayabilir. Bu kapsamda, katılımcıların görüşlerini ölçmek amacıyla online bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, kompozisyon analizi yöntemiyle üretilen görseller daha iyi bir şekilde çözümlenmiştir.

Veri Analizi

Elde edilen verilere göre, Likert tutumlar nitel yöntemle açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda, nicel yöntemle demografik durum da açıkça ortaya konulmuştur. Sonuçlar, istatistiksel oranlar ve katılımcı yorumları şeklinde değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan diğer yöntem ise kompozisyon analiz yöntemidir; “Rose (2009) “imajları renk, ton, birlik zıtlık gibi düzenleme ilkeleri çerçevesinde incelemeye ilişkin yöntemi kompozisyon yöntemi olarak tanımlar” [Aktaran: Duncum, 2019, s. 11]. Bu kapsamda, görsellerin kompozisyon ve tasarım özellikleriyle analiz edilebilmesi için karma yönteme dahil edilmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamında ankete 41 kişi katılmıştır. Anketler kapsamında, katılımcıların çoğunluğu 35-54 yaş aralığında olup, %61'i kadın ve %82'si doktora mezunudur. Katılımcıların %85'i sanata ilgili olduklarını belirtmiştir. AI destekli sanat araçlarına aşinalık oranı sınırlı bir seviyede (%68) kalırken, Dadaist yaklaşıma %70 oranında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Görseller, estetik ve 'Dada ruhu' açısından ortalama 5 puanla değerlendirilmiş ve Firefly, estetikte diğer uygulamalara göre “biraz” öne çıkmıştır. Anket genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğu, AI'nın rastlantısal yaratıcılık potansiyelini olumlu karşılarken, özgünlük ve kavramsal derinlik konusunda şüpheci bir yaklaşım sergilemiştir.

Bulguların diğer boyutunda, ankete ve çalışmaya kaynak oluşturan uygulamalar yer almaktadır. Her üç uygulama, toplam dört kelime grubu kullanılarak üretim yapılmıştır. Uygulamalar Leonardo.Ai, Google ImageFX ve Adobe Firefly olup, her uygulamanın ürettiği dört istem ile dört görsel çıktının kompozisyon unsurları değerlendirilmiştir. Ardından, yapay zekanın kelimelerin semantik anlamlarını yorumlama tarzı ve kompozisyon öğeleri “estetik yorumlama” için analiz edilmeye çalışılmıştır.

Her “estetik analizin” kapsamı, kelimelerin kökeni ve mana bağlamına göre yapay zekanın yorumlama tarzını ortaya koyma amacıyla belirlenmiştir. Kelimelere bağlı algoritmanın

11.04.2025

“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and Theoretical Conference

«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция

yorumlanışından anlaşılmaktadır ki, estetik olarak açık bir yorum yapılabilir. Çalışma kapsamında yapılan estetik analizde görsellerin genel tarzı (örneğin; sürrealist, sinematik, pastoral, çizgi roman, fotografik, tipografik), uyandırdığı atmosfer, taşıdığı temalar, sanat akımlarıyla (özellikle Dadaizm ve Sürrealizm) olan ilişkisi ve istemdeki kelimeleri ne ölçüde yansıttığı değerlendirilmiştir.

Random Word Generator tarafından üretilen rastlantı kelimeler ve Üretimler

İstem 1’e ait Tablo

İstem tasarımı için rastlantı üretilen kelimelerin sıralaması değişmeden: “rural, government, efficiency, bonus, suit, threaten, engineering, unusual, assert, subject, disgusted, drink, abortive, magazine, calculating.” olarak belirlenmiştir.

Leonardo ai	Leonardo ai	Leonardo ai	Leonardo ai
			
Google ImageFX	Google ImageFX	Google ImageFX	Google ImageFX
			
Firefly adobe	Firefly adobe	Firefly adobe	Firefly adobe
			

İstem tasarımı için rastlantı üretilen kelimelerin sıralaması değişmeden: faithful, brash, engineering, tale, salad, editor, exotic, illustrate, compete, loss, want, guarded, live, shop, naive.

İstem 2’e ait Tablo

Leonardo ai	Leonardo ai	Leonardo ai	Leonardo ai
			
Google ImageFX	Google ImageFX	Google ImageFX	Google ImageFX
			

11.04.2025

“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference
«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция

Firefly
adobe

Firefly
adobe

Firefly
adobe

Firefly
adobe

İstem tasarımı için rastlantı üretilen kelimelerin sıralaması değişmeden: aware, dinner, careful, competition, fishing, red, people, internet, well-made, criticism, practical, wood, combination, map.

İstem 3'e ait Tablo

Leonardo ai

Google
ImageFX

Firefly
adobe

Leonardo
ai

Google
ImageFX

Firefly
adobe

Leonardo
ai

Google
ImageFX

Firefly
adobe

Leonardo ai

Google
ImageFX

Firefly
adobe

İstem tasarımı için rastlantı üretilen kelimelerin sıralaması değişmeden: awful, risk, outstanding, dynamic, eat, examination, integrate, dominate, loving, tall, editor, absorb, development, birthday, night.

İstem 4'e ait Tablo

Leonardo
ai

Google
ImageFX

Leonardo
ai

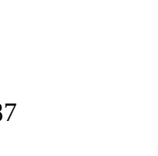
Google
ImageFX

Leonardo ai

Google
ImageFX

Leonardo
ai

Google
ImageFX

***“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference
«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция***

Firefly
adobe

288

bulunarak sanatsal özelliklerini artırmış ve bir hikaye oluşturma örüntüsü ortaya koymuştur. Google ImageFX ise gerçekçi, planlı ve dramatik atmosferler kurarken, aynı zamanda belli ölçüde kelimeleri rollere ayırarak ve kelimeler arasında hiyerarşik bir yapı oluşturarak görüntüler üretmiştir.

Bu çalışmada ele alınan AI uygulamalarındaki niyet eksikliği, algoritmik yapılarından ve sanatçı bağlamının olmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak, sanatçı yaratıcılığı ile AI yaratıcılığı önemli bir tartışma konusudur ve kelimelerle sanat oluşturma eylemi kaçınılmaz bir şekilde bu tartışmanın parçasıdır. Yapay zeka, duygusal derinlikten ve sanatçı kişiselliğinden yararlanmamakta, niyet eksikliği nedeniyle oluşturulan görüntüler, izleyicide yapbozun önemli bir parçasının eksik olduğu hissini uyandırmaktadır. Çünkü sanat eserinin esas olan tarafı, biçiminden ziyade yapım stratejisi ve felsefesidir. Ortaya çıkan üretimlere dair yorumlardaki belirsizliğin temel nedeni budur; bir sanatçının arkasında olmaması, izleyicide bulanıklık yaratmaktadır.

Ancak şunu da gözden kaçırmamak gerekir ki, yaratıcılık ve özgünlük açısından evrensel olarak henüz felsefi ve estetik anlamda kabul görmese dahi, AI destekli görsel üretimler sanatsal bir amaçla sunulup tartışıldığında, teknolojik yenilikler aracılığıyla sanatın estetik sınırlarını genişleten yeni ifade biçimleri ortaya koyarak yeni bir platform oluşturmaktadır. Bugün AI uygulamalarının üretimleri bütün tartışmaların devamı koşuluyla, “**estetiktir**”; çünkü bir izleyeni, algılayanı ve tartışanı olan, sanatın anlamını aradığımız ürünlerdir. Bu durum, potansiyel olarak yeni bir estetik platformun veya 'sanat akımının' doğuşuna işaret etmektedir.

Kaynakça:

1. Ali, M. Y. A. S. A. (2021). AI-natural language processing (NLP). *International Journal for Research in Applied Science and Engineering Technology*, 9, Article 37293. <https://doi.org/10.22214/ijraset.2021.37293>
2. Antmen, A. (2013). *Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20. yüzyıl Batı sanatında akımlar* (5th ed.). Sel Yayıncılık.
3. Cheng, M. (2022, April). The creativity of artificial intelligence in art. *Proceedings*, 81(1), 110. MDPI.
4. Dachy, M. (2014). *Dada: Sanatın başkaldırısı* (15th ed.). Yapı Kredi Yayınları.
5. Duncum, P. (2019). *Görsel araştırma yöntemleri: 1. Bölüm: Görseli yorumlama* (D. S. Erişti Bedir, Ed.; 4th ed.). Pegem Akademi.
6. Elder, R. B. (2015). *Dada, sürrealizm ve sinematik etki*. Wilfrid Laurier University Press.
7. Harari, Y. N. (2025, April 10). Röportaj: AI devriminin emsalsizliği ve geleceğe dair öngörüler [Interview]. *Oksijen Gazetesi (WIRED)*.

Etik Beyan ve AI Kullanımı

1. Dil Düzenleme ve Analiz Desteği

Bu çalışmada, metinlerin dilbilgisi ve anlatım açısından tutarlılığını artırmak ile istatistiksel analizlerin raporlanmasında şeffaflığı sağlamak amacıyla, OpenAI'nin ChatGPT modeli ve Google Gemini platformu kullanılmıştır. Her iki aracın önerileri, yazarlar tarafından titizlikle gözden geçirilmiş; model kaynaklı hatalar, önyargılar veya tutarsızlıklar düzeltilmiş, nihai içerik tamamen araştırmacıların sorumluluğu altında oluşturulmuştur. Kullanım sürecinde OpenAI ve Google'ın etik kullanım ilkelerine uyulmuş, AI çıktılarının “yardımcı araç” olduğu ve çalışmanın bilimsel yorum ile sonuçlarının “**yazarlar**” tarafından geliştirildiği açıkça belirtilmiştir.

2. Görsel Üretimi ve Seçim Süreci

11.04.2025

***“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference
«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция***

Çalışmada yer alan tüm görseller, Şubat–Mart 2025 döneminde AI destekli görüntü oluşturma araçlarıyla (Google Image – ücretsiz sürüm; Leonardo.Ai – ücretsiz sürüm; Adobe Firefly – lisanslı sürüm) üretilmiştir. Görsel havuzu genişletildikten sonra, araştırmanın amaçları doğrultusunda içerik uygunluğu, estetik bütünlük ve tematik uyum kriterleri esas alınarak nihai örnekler seçilmiştir. Seçim ve değerlendirme sürecinde, ilgili tüm araçların lisans koşullarına ve fikri mülkiyet haklarına riayet edilmiş, oluşturulan görüntülerde kişisel veri veya tanımlayıcı öğe bulunmadığı teyit edilmiştir. Bu sayede, AI kaynaklı görsellerin etik ve yasal sorumluluklar gözetilerek kullanımı sağlanmıştır.